

گزارش

اجرای طرح «باهم بخوانیم» در ۱۰۰ کتابخانه کشور



معاون توسعه کتابخانه‌ها و کتابخوانی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، با اشاره به برنامه‌های در دست اجرای این معاونت، گفت: در سال ۹۶ گروه‌های ترویجی نهاد، طرح «با

هم بخوانیم» را که به ارائه‌سیر مطالعاتی استاندارد، در یک دوره سه ماهه، اختصاص دارد، در ۱۰۰ کتابخانه مستقر در مناطق محروم و پراسیب کشور اجر امی کنند. به گزارش ایبنا، محمد الهیاری افزود: ادامه هر گزاری نشست‌های «کتاب‌خوان»، یکی از برنامه‌های در دست اجرای ماست که با بررسی بازخوردهایی که طی ۲ سال برگزاری این طرح داشتیم، برنامه‌هایی را برای ادامه یافتن آن در سال ۹۶ پیش‌بینی کرده ایم. وی با اشاره به آمار برگزاری این نشست‌ها، طی ۲ سال گذشته، تأکید کرد: در سال ۹۴، عمده این نشست‌ها در مراکز استان‌ها برگزار شد و موفق شدیم در آن سال، بیش از ۱۲۰۰ نشست «کتاب‌خوان» را برگزار کنیم. در سال ۹۵ نیز، این نشست‌ها را با تغییراتی به داخل کتابخانه‌ها بردیم و با حضور اعضای کتابخانه‌ها، برگزار کردیم که در نهایت، بیش از ۱۶ هزار نشست در سال گذشته برگزار شد؛ اما در سال ۹۶، تصمیم گرفتیم که سرعت برگزاری این نشست‌ها را کنترل کنیم و از نیمه دوم امسال، این نشست‌ها را در قالب طرح «کتاب‌خوان مدرسه‌ای»، با حضور کتابداران، در مدارس اجرا کنیم. الهیاری با اشاره به انعقاد تفاهنامه‌ای بین نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و ستاد عالی کانون فرهنگی هنری مساجد گفت: طی این تفاهنامه، بنا شد نشست‌های کتاب‌خوان در داخل مساجد، بعد از اقامه نمازهای «ظهر و عصر» و «مغرب و عشا» برگزار شود. با توجه به این‌که کانون‌های فرهنگی هنری در داخل مساجد مستقر هستند، فرصت مناسبی است تا نشست‌های کوتاه مدت «کتاب‌خوان» را، داخل مساجد برگزار کنیم. وی همچنین درباره اقدامات انجام شده در عرصه توسعه کتابخانه‌های عمومی کشور گفت: در سه سال گذشته، با وجود اینکه آثار تحریم را در کاشش بودجه‌های عمرانی، لمس می‌کردیم و توسعه و تکمیل پروژه‌های عمرانی، در بسیاری از بخش‌ها، دچار وقفه بوده، اما فعالیت ما در حوزه توسعه کتابخانه‌های عمومی به شکل فیزیکی متوقف نشد و کتابخانه‌هایی که توسط خیران تکمیل و به نهاد عمومی توسعه کتابخانه‌های عمومی به شکل فیزیکی متوقف و اگذار شد، تعداد قابل توجهی بود. الهیاری افزود: طی سه سال گذشته، بیش از ۲۰۰ کتابخانه به کتابخانه‌های عمومی کشور اضافه و ۶۵ درصد از این کتابخانه‌ها در نقاط روستایی یا در حاشیه شهر‌ها احداث شده است.

جواد نوابیان رودسری

info@khorasannews.com

کمرت پژوهشگری است که نام «ایرج افشار» را شنیده باشد؛ بسیاری از آثار کهن و ارزشمندی که امروزه در اختیار محققان قرار دارد، حاصل تلاش‌ها و زحمات بی‌وقفه اوست. بی‌تردید، زنده‌یاد «ایرج افشار»، حق بزرگی بر گردن فرهنگ این مرز و بوم دارد. سختکوشی و پشتکار او، باعث شد بسیاری از کتاب‌های خطی و قدیمی، از پستی فراموشی بیرون کشیده شود و در اختیار دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به کتاب قرار گیرد.
مرحوم «افشار»، طی سال‌های حیات پرثمرش، فهرست‌های متعددی از کتاب‌های خطی موجود در کشور منتشر کرد. او افزون بر معرفی آثار ارزشمند پیشینیان، خودنگارنده مقالات و کتاب‌های پرشماری در عرصه نسخه‌شناسی، ایران‌شناسی و مطالعات تاریخی و اجتماعی بود که هر یک از آنها، نشان دهنده وسعت اطلاعات و باریک‌بینی آن‌مرحوم، در عرصه‌های مختلف مطالعات فرهنگی و تاریخی است.
پاسداشت و تکریم شخصیت زنده‌یاد «ایرج افشار»، در واقع ارج نهادن به مجاهدت‌هایی است که برای پاسداری از میراث مکتوب این سرزمین انجام گرفته است.

نخستین گام‌های پژوهشی

زنده‌یاد ایرج افشار، در سال ۱۳۰۴ (ه.ش)، در شهر تهران زاده شد؛ در خانواده‌ای متمول و فرهنگ دوست که اصالتاً یزدی بودند. پدرش، محمود افشار، از شخصیت‌های فرهنگ‌دوست زمان خود بود و هنوز موقوفات وی در استان یزد، شهرت فراوانی دارد.
مرحوم ایرج افشار، از دوران نوجوانی و تحت تأثیر محیط فرهنگی خانواده، به مطالعه و پژوهش علاقه‌مند شد و در ۱۹ سالگی، به همکاری با پدرش در مجله «آینده» مشغول شد و نخستین فعالیت‌های جدی ادبی و پژوهشی خود را، از همین زمان آغاز کرد؛ به‌طوری‌که وقتی در سال ۱۳۲۸ از دانشکده حقوق، در رشته حقوق قضایی، دانش آموخته شد، بیش از آن‌که عزم و کالت و قضاوت داشته باشد، سودای تدریس و اشتغال در کتابخانه‌های بزرگ را در سر داشت. او در سال ۱۳۳۰ و پس از یک‌سال تدریس در دبیرستان‌های تهران، به دانشکده حقوق رفت و مسئول کتابخانه این دانشکده شد و به فراگیری فنون کتابداری پرداخت.
مرحوم افشار، همزمان با مسئولیت کتابخانه، سردبیری مجله «مهر» را هم برعهده گرفت. او از سال ۱۳۳۱ و با همکاری جمعی از دوستان جوانش، مانند «عباس زریاب خویی» و «منوچهر ستوده» مجله «فرهنگ ایران زمین» را منتشر کرد؛ مجله‌ای که انتشار آن سال‌ها ادامه یافت و یکی از مجله‌های پرطرفدار در میان فرهنگ‌دوستان بود.

زنده یاد دکتر منوچهر ستوده (۱۳۹۵-۱۲۹۲ ه.ش)



از راست، عباس زریاب خویی، دکتر باستانی یازیزی وزنده یاد ایرج افشار

انتشار اولین «دفتر کتاب‌های ایران»

زنده‌یاد ایرج افشار، مدتی بعد همکاری با کتابخانه ملی را آغاز کرد. او دریافت که بسیاری از نسخه‌های خطی موجود در این کتابخانه و نیز، کتابخانه‌های قدیمی و مشهور کشور، ناشناخته مانده و معرفی نشده‌است.

به همین دلیل، وی در سال ۱۳۳۳، نخستین «دفتر کتاب‌های ایران» را منتشر کرد؛ دفتری که انتشار آن، سرآغاز تدوین و انتشار مجموعه «کتاب‌شناسی ملی» بود و انتشار آن، حدود ۱۲ سال، ادامه پیدا کرد. با این حال، فعالیت‌های فرهنگی زنده‌یاد ایرج افشار طی آن سال‌ها، به این موارد محدود نمی‌شد. او به عرصه نشر کتاب نیز ورود پیدا کرد و افزون بر سردبیری مجله «سخن» و «کتاب‌های ماه»، مدتی عهده‌دار مدیریت «نگاه‌ترجمه و نشر کتاب» بود.
رودمرچوم افشار به عرصه نشر، برکات فراوانی برای کتاب‌دوستان و پژوهشگران در پی داشت؛ با مدیریت او، دهه‌کتاب و مقاله ارزشمند که در پایگانی کتاب‌های خطی کتابخانه‌های قدیمی کشور نگهداری می‌شدند و بعضاً، شهرتی نداشتند، تصحیح و به‌زیر طبع آراسته شدند. انتشار این کتاب‌ها موجی از شور و نشاط را در صنعت نشر کشور به وجود آورد که تا سال‌ها ادامه داشت. علاوه بر این، زنده‌یاد ایرج افشار، به دلیل دوستی و ارتباط با جمع زیادی از فرهیختگان ایران، طرف‌اعتماد آنها بود و این افراد، بخشی از آثار منتشر نشده خود را در اختیار وی قرار می‌دادند تا در صورت امکان، منتشر شود. بخشی از این آثار، مانند «سال‌شمار وقایع مشهد»، نوشته مرحوم «محمدتقی مدرس رضوی»، در زمره بهترین آثار، در عرصه مطالعات تاریخی، قرار دارد و اگر زنده‌یاد ایرج افشار برای انتشار آنها قدمی بر نمی‌داشت، ممکن بود برای همیشه از دید محققان و پژوهشگران مخفی بماند.

خدمات نوین به دوستداران کتاب

زنده‌یاد ایرج افشار در سال ۱۳۳۵، برای شرکت در دوره آموزش نوین کتابداری یونسکو، راهی فرانسه شد و پس از بازگشت به ایران، افزون بر تدریس شیوه‌های نوین کتابداری، به تغییر سازماندهی کتابخانه دانشگاه تهران پرداخت و مدتی بعد، با انتشار نشریه «نسخه‌های خطی»، با همکاری «محمدتقی دانش‌پژوه»، خدمتی نوین را به دوستداران و علاقه‌مندان میراث مکتوب، عرضه کرد. آن‌مرحوم، در سال ۱۳۴۰، جلد نخست «فهرست مقالات فارسی» را که در برگیرنده ۶ هزار مقاله منتشر شده به زبان فارسی بود، به چاپ رساند. او از سال ۱۳۴۳، مدیر انتشارات دانشگاه تهران شد و ۷ سال این مسئولیت را برعهده داشت و سپس، به ریاست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران رسید. زنده‌یاد ایرج افشار، در کسوت رئیس کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، تغییر در سازماندهی این کتابخانه مهم کشور را ادامه داد و آن‌را به الگویی برای دیگر دانشگاه‌های کشور تبدیل کرد.

تدریس در دانشگاه تهران

او در سال ۱۳۴۸، برای تدریس در س «اسناد تاریخی» و «تاریخ‌های محلی ایران»، به صورت رسمی به گروه تاریخ دانشکده ادبیات دانشگاه تهران دعوت شد و با درجه دانشیار، به تدریس پرداخت. آن‌مرحوم، همزمان با تدریس تاریخ، فنون کتابداری را هم تدریس می‌کرد و جمعی از متخصصان امروز این فن، شاگردان زنده‌یاد ایرج افشار، در آن سال‌ها هستند.
از جمله اقدامات او در این سال‌ها، برگزاری ۹ کنگره تحقیقات ایرانی» در دانشگاه‌های مختلف کشور بود که در آن، جمعی از برجسته‌ترین ایران‌شناسان داخلی



۳ هزار مقاله و ۳۰۰ کتاب؛ حاصل یک عمر پژوهش «ایرج افشار»

زنده‌یاد ایرج افشار افزون بر ۳۰۰ جلد کتاب، نزدیک به ۳ هزار مقاله علمی در عرصه‌های مختلف، از جمله ایران‌پژوهی، نسخه‌شناسی، کتاب‌شناسی، فهرست‌نگاری، قاجارشناسی، اطلاع‌رسانی فرهنگی، رجال‌فرهنگی ایران در دورهٔ معاصر، ایران‌شناسان خارجی، معرفی و نقد کتاب، نکات و اسناد تاریخی و سفرنامه منتشر کرد

و خارجی شرکت کردند. زنده‌یاد ایرج افشار، با وجود مشغله‌های مدیریتی و دانشگاهی فراوان، همچنان نسبت به موضوع نسخه‌شناسی و تصحیح و انتشار کتاب‌های کمتر شناخته شده، دغدغه‌مند بود. او پس از بازنشستگی، در سال ۱۳۵۸، برگستره مطالعاتی و تحقیقاتی خود افزود و افزون بر ۳۰۰ جلد کتاب، نزدیک به ۲ هزار مقاله علمی در عرصه‌های مختلف، از جمله ایران‌پژوهی، نسخه‌شناسی، کتاب‌شناسی، فهرست‌نگاری، قاجارشناسی، رجال‌شناسی، اطلاع‌رسانی فرهنگی، رجال‌فرهنگی ایران در دورهٔ معاصر، ایران‌شناسان خارجی، معرفی و نقد کتاب، نکات و اسناد تاریخی، جغرافیای تاریخی، باستان‌شناسی و سفرنامه منتشر کرد.

دقت و باریک‌بینی زنده‌یاد ایرج افشار، زمانی بیشتر به چشم آمد که آن‌مرحوم، کتابخانه شخصی خود را به مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، جایی که در سال‌های پایانی عمر در آن به پژوهش مشغول بود، اهدا کرد؛ مجموعه‌ای بالغ بر ۳۰ هزار عنوان کتاب چاپی و خطی، ۶۰ هزار قفره جزوه، رساله و یادداشت از منابع و نشریات، ۱۰ هزار قطعه عکس از شخصیت‌ها، بناها و مناظر بکر طبیعی و تاریخی، ۱۰۰ هزار نامه از شخصیت‌های سیاسی، فرهنگی و ادبی و هزاران برگ از یادداشت‌ها و روزنوشت‌های رجال تأثیرگذار تاریخ ایران، تنها بخشی از مجموعه اهدایی مرحوم افشار، به مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی بود.
این حجم از سند، فیش برداری و یادداشت، نشان دهنده اهتمام ویژه آن‌مرحوم به حفظ میراث مکتوب ایران زمین است. زنده‌یاد ایرج افشار، سرانجام در ۱۸ اسفند ۱۳۸۹، در ۸۵ سالگی، دارفانی را وداع گفت و در بهشت‌زهر(اس) تهران، به خاک سپرده شد.

معرفی کتاب

«خط سازش»؛ کتابی برای آشنایی با مواضع و عملکرد نهضت آزادی



کتاب «خط سازش، سرشت و سرگذشت نهضت آزادی ایران» عنوان جدیدترین اثر منتشر شده از سوی موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی است. این کتاب، به قلم مجتبی سلطانی، محقق و پژوهشگر برجسته مباحث تاریخی، به رشته تحریر درآمده و در دو جلد و بیش از دو هزار صفحه، به علاقه‌مندان عرضه شده است. این کتاب ویراست جدید اثری است با عنوان «خط سازش» دریک مجلد که در سال ۱۳۶۷ نوشته و منتشر شده بود. می‌توان گفت که این کتاب از معدود کتاب‌هایی است که به صورت مستدل و باتکیه بر اسناد و مدارک معتبر، به تاریخچه ویرک‌دها و عملکردهای نهضت آزادی می‌پردازد و در باره سران این حزب، اطلاعاتی جامع و کمیاب در اختیار خواننده قرار می‌دهد. نویسنده در این کتاب، پس از ریشه‌یابی و بررسی موضوع تأسیس نهضت آزادی و نقد مواضع این حزب در قبال مصدق و جبهه ملی، به تشریح دیدگاه‌های نهضت آزادی نسبت به موضوعاتی چون رژیم سلطنتی، انقلاب اسلامی، غربگرایی، عملکرد دولت مهندس مهدی بازرگان، تسخیر لانه جاسوسی آمریکا، خط امام(ره)، صدور انقلاب، جنگ تحمیلی و دفاع مقدس، پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و... پرداخته و مواضع و دیدگاه‌های نهضت آزادی را در قبال هریک از این موارد، به صورت مستند، نقد و بررسی کرده است. رعایت مناتد در موضع‌گیری و پرهیز از تندروی و اتهام‌زنی، از ویژگی‌های این کتاب است؛ امتیازی که بر قوت و اعتبار اثر می‌افزاید. به همین دلیل، نهضت آزادی در رابطه با ویراست‌اول این کتاب، نامه‌ای رسمی در روزنامه اطلاعات (۱۸/۸/۱۳۶۴) منتشر کرد که گواهی بر صداقت‌نویسنده کتاب در نقد مواضع این تشکیلات است. در قسمتی از این نامه چنین می‌خوانیم: «مقالات تحقیقی و تحلیلی فوق و افتتاح چنین بحث آزاد، موجب خوشوقتی نهضت آزادی و امیدواری می‌باشد. برای اولین بار به جای توهین و یابی اعتنایی، با جدال منطقی روبه‌رو شده‌ایم. نویسنده سعی کرده است حتی المقدور استناد ما به قرآن را با قرآن جواب دهد و دلایل اقتصادی، سیاسی نظامی را با همان سلاح و زبان رد کرده، از خوانندگان قضاوت بخواهد.» هر چند رویکرد عمومی آنها به این اثر و پاسخگویی به نقدهای آن، منفی و منفعلانه بود. کتاب «خط سازش، سرشت و سرگذشت نهضت آزادی ایران»، در دو جلد و با بهای ۱۰۰ هزار تومان، روانه بازار نشر شده است.